

بررسی و مطالعه تطبیقی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا

◆ دکتر سعید رضائی شریف آبادی*
الهام کریمی منصورآباد**
غلامرضا عزیزی***

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی و مقایسه ویژگیهای ساختاری و محتوایی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با وبگاه کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، در جهت کشف و درک نقاط قوت و ضعف وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و بهتر شدن آن است. ویژگیهای ساختاری و محتوایی وبگاههای موجود که از طریق سیاهه واریسی (چک لیست) با یکدیگر مقایسه شده‌اند در مجموع ۶۶ مورد اند (۵۱ مورد ویژگی محتوایی و ۱۵ مورد ویژگی ساختاری). یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران از ۵۱ مورد ویژگی محتوایی، ۳۵ مورد و از ۱۵ ویژگی ساختاری دارای ۱۰ مورد است که تعداد این ویژگیها در مقایسه با کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، کم تر است.

کلیدواژه‌ها:

کتابخانه‌های ملی / وبگاههای کتابخانه‌ای / سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران / کتابخانه و آرشیو ملی کانادا / کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی / شبکه‌های اطلاع‌رسانی پیوسته / ارزشیابی

***

* دانشیار کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهرا (س). srezaei@alzahra.ac.ir

** دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهرا (س). Karimi_elham84@yahoo.com

*** کارشناس ارشد فرهنگ و زبانهای باستانی. greazizi@gmail.com

مقدمه

کتابخانه ملی، حافظ آثار فکری هر ملت است و در عین حال که وارث آثار گذشته است، نقشی مهم در نگهداری و تعالی منابع جاری جامعه به سوی آینده ای بهتر دارد. باتوجه به نقش و وظیفه ای که این نوع کتابخانه برعهده دارد، همگامی آن با پیشرفتهای روز و پویائی آن، از اهمیت زیادی برخوردار است. ظهور وب، بر کتابخانه های ملی نیز همچون سایر نهادها و سازمانهای اطلاع رسانی سایه انداخت و به یکی از روشهای مهم ارتباط با مخاطب و اطلاع رسانی در کتابخانه های ملی مبدل گشت. از این رو، وبگاه این کتابخانه ها، باید به گونه ای طراحی شده باشد که بتواند خدمات مطلوبی ارائه کند و در راستای اهداف کتابخانه گام بردارد. برای رسیدن به این مقصود، باید مشکلات و مسائل موجود در وبگاه را شناخت و در رفع آنها کوشید. پیش از بیان مسئله، بهتر است به تاریخچه دو سازمان مورد بررسی، اشاره کوتاهی بشود.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، از ادغام کتابخانه ملی ایران با سازمان اسناد ملی ایران در سال ۱۳۸۱ ش. / ۲۰۰۲ م. به وجود آمده است. کتابخانه ملی ایران، در سال ۱۳۱۶ ش. / ۱۹۳۷ م. به طور رسمی گشایش یافت. در سال ۱۳۴۹ ش. / ۱۹۷۰ م. قانون تأسیس سازمان اسناد ملی ایران به تصویب رسید. در سال ۱۳۶۲ ش. / ۱۹۸۳ م. مرکز خدمات کتابداری با کارکنان خود به کتابخانه ملی پیوست. اساسنامه کتابخانه ملی در سال ۱۳۶۹ ش. / ۱۹۹۰ م. به تصویب رسید. در سال ۱۳۷۸ ش. / ۱۹۹۹ م.، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی در کتابخانه ملی ادغام شد و سرانجام در سال ۱۳۸۱ ش. / ۲۰۰۲ م.، از درهمکرد سازمان اسناد ملی و کتابخانه ملی، سازمان کنونی شکل گرفت.

آرشیو ملی کانادا، در سال ۱۸۷۲ م. / ۱۲۸۹ ق. به عنوان اولین مؤسسه فرهنگی فدرال در آن کشور تأسیس شد. کتابخانه ملی کانادا نیز، در سال ۱۹۵۳ م. /

۱۳۳۲ ش. به منزله یکی از مؤسسات دولت فدرال، در شهر اتاوا با هدف اصلی گردآوری و حفاظت از منابع و میراث فرهنگی منتشره در داخل و خارج از کانادا و ترویج آن، تأسیس شد. این کتابخانه را، در سال ۱۹۶۷ م. / ۱۳۴۶ ش. به طور رسمی نخست وزیر «لستر بی. پیرسون» افتتاح کرد. در ۲ اکتبر ۲۰۰۲ م. / ۱۰ مهر ۱۳۸۱ ش.، آرشیو ملی و کتابخانه ملی کانادا در هم ادغام شد و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا به وجود آمد.

بیان مسئله

باتوجه به اینکه روز به روز بر تعداد وبگاههای کتابخانه های ملی افزوده می شود، باید بتوان امکانات، انواع خدمات و منابع موجود را در دسترس کاربران قرار داد. در این راستا، باید مشکلات موجود را در تعیین محتوا و ساختار مناسب وبگاههای کتابخانه ها به حداقل رساند تا از سردرگمی کاربران جلوگیری شود و آنها بتوانند از این وبگاهها به راحتی استفاده کنند و به منابع موجود دسترسی یابند. در این پژوهش، با مقایسه تطبیقی وبگاههای سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه ملی کانادا، سعی بر آن است تا به نقاط ضعف و قوت وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران پی ببریم و در بهسازی آن بکوشیم.

هدف پژوهش

هدف پژوهش حاضر، مقایسه ویژگیهای ساختاری و محتوایی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، برای کشف و درک نقاط قوت و ضعف وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و بهسازی آن است.

پرسشهای پژوهش

۱. ویژگیهای ساختاری و محتوایی مهم در وبگاه

کرده است. نتایج پژوهش او، نشان می‌دهد که وبگاههای ایرانی به نسبت وبگاههای خارجی از طراحی ضعیفی برخوردارند. در نهایت، محقق الگوئی نظری برای طراحی وبگاههای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران ارائه داده است.

رضائی شریف‌آبادی و فرودی (۱۳۸۱)^۲ پژوهشی با هدف ارزیابی صفحات وب کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و ارائه الگوئی پیشنهادی در این زمینه انجام داده‌اند. در این پژوهش، وبگاههای ۱۳ کتابخانه دانشگاهی با تأکید بر محتوای صفحه اصلی، عوامل جستجوی تحقیق و امکانات کاربران، بررسی شده است. یافته‌های این پژوهش، حاکی از مطابقت وبگاههای مورد پژوهش به میزان ۴۰/۸ درصد با سیاهه واری است. این پژوهش، نشان داد که طراحی وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، بیش‌تر سلیقه‌ای است.

مردمند (۱۳۸۴)^۳ در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «ارائه الگوئی برای ارتقای کیفی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران از طریق تحلیل محتوایی و ساختاری ویژگیهای وبگاههای کتابخانه‌های ملی جهان، با استمداد از نظرات صاحب‌نظران ایرانی»، به تحلیل محتوای وبگاه ۵۸ کتابخانه ملی پرداخته است. با استفاده از سیاهه واری در این پژوهش، ۶۶ ویژگی ساختاری و محتوایی مهم وبگاههای موجود مورد ارزیابی قرار گرفته است. بررسی وضعیت موجود وبگاهها و وضعیت مطلوب آنها از دیدگاه صاحب‌نظران ایرانی، نشان داد که در طراحی آنها به نیاز کاربران، اهداف و سیاستهای کتابخانه‌های ملی به اندازه کافی توجه نشده است. در کل، طبق یافته‌های پژوهش، وبگاههای کتابخانه‌های ملی از طراحی ضعیفی برخوردارند.

پیشینه در خارج

استیل (۲۰۰۱)^۴ در پژوهشی با عنوان «تحلیل

سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، کدامند؟

۲. نقاط ضعف و قوت وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، کدامند و برای بهبود آنها چه باید کرد؟

تعاریف عملیاتی

وبگاه: منظور از وبگاه در این پژوهش، صفحات اینترنتی یا پایگاههای وب کتابخانه‌های ملی است. ویژگیهای ساختاری: ویژگیهایی مانند رنگ صفحه، پیوند صفحه اصلی به صفحات دیگر، نوع قلم و خوانائی و ناخوانائی آن، تنظیم الفبائی و دسته‌بندی مندرجات و مواردی است که به ساختار و ظاهر وبگاه مربوط می‌شود.

ویژگیهای محتوایی: به ویژگیهایی همانند بانکهای اطلاعاتی، اخبار و رویدادها، فهرست منابع موجود در کتابخانه و خدمات مرجع گفته می‌شود.

پیشینه پژوهش

جستجو در منابع چاپی و الکترونیکی در زمینه موضوع پژوهش، نشان می‌دهد که تنها یک پژوهش به همت مردمند در سال ۱۳۸۴ ش. / ۲۰۰۵ م. با محوریت ارتقای کیفی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران به انجام رسیده است. روی هم رفته، مواردی که با پژوهش حاضر مرتبط است، به ترتیب تقدم و تأخر زمانی آورده می‌شود.

پیشینه در داخل

اصغری‌پوده (۱۳۸۰)^۱ در پژوهش خود به شناسایی رویکردها، عناصر و ویژگیهای مطرح در طراحی وبگاههای کتابخانه‌های دانشگاهی پرداخته است. او، در این پژوهش ۲۰ وبگاه کتابخانه‌ای دانشگاههای برتر کشورهای کانادا، آمریکا، استرالیا و انگلستان و ۵ وبگاه کتابخانه‌ای دانشگاهی ایران را بررسی

محتوای وبگاههای کتابخانه‌های دانشگاهی انگلیسی زبان (آمریکا، انگلستان، استرالیا و کانادا)، به بررسی وبگاههای ۱۵۰ کتابخانه دانشگاهی پرداخته است. نتیجه پژوهش او، نشان داد که شکل ظاهری این وبگاهها شبیه یکدیگر و تنها دارای برخی توفیرهای جزئی به دلیل تفاوت فرهنگی است. تمامی ۱۵۰ وبگاه کتابخانه‌ای در این ۴ کشور، امکان دسترسی به پایگاههای اطلاعاتی و فهرست کتابخانه را فراهم می‌کنند. براساس یکی از یافته‌های این بررسی، ۱۷ ویژگی محتوایی در بیش از ۶۰ درصد وبگاههای کتابخانه‌ای فوق وجود دارد.

عصاره (۲۰۰۲)^۵ در پژوهشی، وبگاههای ۹۴ دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی را، از لحاظ ساختاری و محتوایی بررسی کرده است. در این پژوهش، ۱۱ ویژگی ساختاری و ۲۳ ویژگی محتوایی از وبگاههای موجود محاسبه شده است. ویژگی‌هایی که از بسامد بالایی برخوردار بود، به عنوان ویژگیهای ثابت در طراحی وبگاههای مورد مطالعه، معرفی شد.

روش پژوهش، ابزار و روش گردآوری داده‌ها

پژوهش حاضر، به روش تحلیل محتوا انجام گرفته و برای گردآوری داده‌ها، از سیاهه واری استفاده شده است. در این پژوهش، ۶۶ ویژگی مهم ساختاری و محتوایی مورد بررسی قرار گرفته است. از بین این ویژگیها، ۱۷ مورد ساختاری و ۴۹ مورد محتوایی بوده که باتوجه به بودن یا نبودن این ویژگیها، وبگاههای دو سازمان - کتابخانه مذکور، مورد ارزیابی قرار گرفت.

بررسی میزان روایی پژوهش

به منظور بررسی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، از پایان‌نامه علی مرادمند استفاده شد و ویژگیهای ساختاری و

محتوایی موجود در کتابخانه‌های ملی، بدون ادغام ویژگیهای مترادف بیان شد که در کل شامل ۶۶ ویژگی بود.

لزوم وجود وبگاه در کتابخانه ملی

از آنجا که کتابخانه ملی هر کشور وارث و حافظ میراث فرهنگی آن مرز و بوم است، نقشی حیاتی و مهمی در آن جامعه ایفا می‌کند. باتوجه به وظیفه خطیر و مهم کتابخانه ملی در جامعه، پویایی و همگامی با فناوری جدید، از ملزومات آن است.

وجود پدیده‌ای چون وب در کتابخانه‌های ملی در راستای نقشی که این‌گونه کتابخانه‌ها برعهده دارند، امری اجتناب‌ناپذیر است. قابلیتها و توانمندیهای وب، موجب شده است که کتابخانه‌ها خدمات مؤثرتر و کارآمدتری به کاربران خود ارائه دهند. این مسئله خود، تأثیر بسزایی در انجام هرچه بهتر وظایف کتابخانه ملی به عنوان یک کتابخانه مادر در هر کشور دارد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

اطلاعات مورد نیاز، از طریق سیاهه جمع‌آوری شد و یافته‌های آن به کمک نرم‌افزار Excel مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

پرسش اول. ویژگیهای ساختاری و محتوایی مهم در وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، کدامند؟

برای پاسخ به پرسش اول، دو وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، با استفاده از سیاهه واری مقایسه شدند. ابتدا وضعیت موجود دو وبگاه از لحاظ ویژگیهای ساختاری و محتوایی مهم هرکدام جداگانه بررسی شد. آنگاه با یکدیگر مقایسه شدند. با استفاده از

۵. انتشارات (Publications)، ۳ ویژگی انتشارات، کتابشناسی ملی و گزارشهای سالانه را دربردارد.

۶. تماس با ما (Contact us)، ۷ ویژگی دارد که عبارتند از: تماس با ما، پست الکترونیکی، تلفن، نشانی، شماره نمابر [دورنگار]، بازخورد و صندوق پستی.

۷. راهنمای کاربران (Help/User guide)، ۳ ویژگی کمکهای لازم، از کتابدار بپرسید و پرسشهای مرجع متداول دارد.

هفت بخش از ویژگی فوق، ویژگیهای محتوایی مهم وبگاههاست که در مجموع شامل ۵۱ ویژگی است.

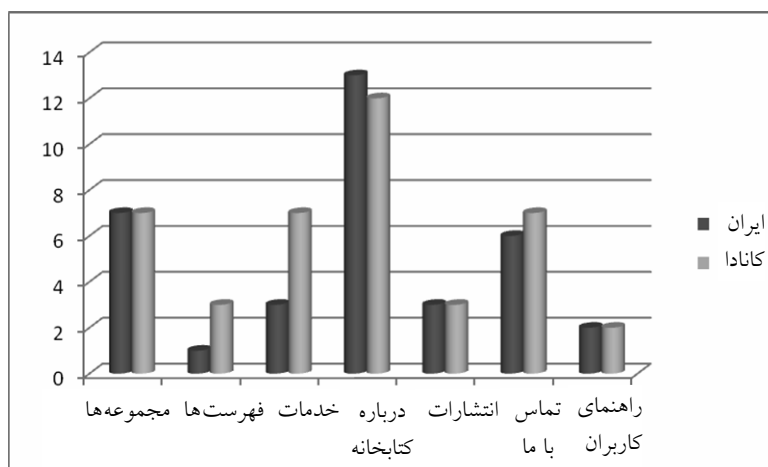
۸. ویژگیهای ساختاری (Structural features)، شامل ۱۵ ویژگی است که عبارتند از: فیلمها، پیوندهای مفید، رنگها، نام سازمان، آرم سازمان، پرچم کشور، بازگشت به صفحه اصلی، عکسها و تصاویر، میله پیمایش، عکس سازمان، عبارت خوش آمدید، تصویر پس‌زمینه، چاپ، پیوند به بالای صفحه، نقشه سایت، موتور جستجوی داخلی و موتور جستجوی عمومی.

باتوجه به نمودار شماره ۱، ۵۱ ویژگی محتوایی مهم میان دو سازمان مقایسه شد. این نمودار، نشان می‌دهد که وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سیاهه، داده‌ها گردآوری شد و با استفاده از نرم‌افزار Excel مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در انتها نقاط قوت و ضعف وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران بیان شد.

۶۶ ویژگی ساختاری و محتوایی مهم - که در سیاهه و آرسی وجود داشت - خود به هشت بخش موضوعی جداگانه تقسیم شد که عبارتند از:

۱. ویژگی مجموعه‌ها (Collections)، شامل ۱۰ ویژگی از قبیل مجموعه‌ها، دستنوشته‌ها، مجلات، کتابهای نادر، عکسها، روزنامه‌ها، موسیقی، نقشه‌ها، منابع الکترونیکی و بانکهای اطلاعاتی است.
۲. فهرستها (Catalogues)، ۳ ویژگی فهرستها، آپک و فهرست الفبائی محتوای وبگاه دارد.
۳. خدمات (Services)، شامل ۸ ویژگی خدمات، نمایشگاههای پیوسته، امانت، کتابشناسیها، کپی و تکثیر، آموزش استفاده‌کنندگان، مرجع پیوسته و تحویل مدرک است.
۴. درباره کتابخانه (About us)، دارای ۱۷ ویژگی درباره کتابخانه، تاریخچه کتابخانه، تالارهای مطالعه، نمودار سازمانی، برنامه‌های راهبردی، بخشهای مختلف کتابخانه، مدیریت، حق مؤلف، محل فیزیکی کتابخانه، اخبار و رویدادها، عضویت، فعالیتها، سیاستها و تاریخ آخرین روزآمدسازی است.

نمودار شماره ۱. ویژگیهای محتوایی مهم ایران و کانادا

ایران، در مجموع ۳۵ مورد از ۵۱ ویژگی محتوایی را داراست و وبگاه کتابخانه و آرشیو ملی کانادا ۴۱ مورد که از این ویژگیها، ویژگی «مجموعه‌ها» با فراوانی ۷، «انتشارات» با فراوانی ۳ و «راهنمای کاربران» با فراوانی ۲ در هر دو سازمان یکسان بود. ویژگیهای «فهرستها»، «خدمات»، «تماس با ما» در کتابخانه و آرشیو ملی کانادا به ترتیب ۳، ۷ و ۷ به نسبت وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران - که فراوانی ۱، ۳ و ۶ داشت - از فراوانی بیشتری برخوردار بود. همچنین ویژگی «درباره سازمان» در وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با فراوانی ۱۳، از ویژگی «درباره سازمان» با فراوانی ۱۲ در کتابخانه و آرشیو ملی کانادا بیش تر بود.

باتوجه به جدول ۱، ویژگیهای ساختاری مهم دو وبگاه آورده شده است که ۱۵ ویژگی مهم ساختاری می‌باشد. از میان این ۱۵ ویژگی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۱۰ ویژگی و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، ۱۳ ویژگی دارد. البته این مقایسه، به نسبت سال ۱۳۸۴ش. / ۲۰۰۵م.، اصلاحات و تغییراتی را در هر دو وبگاه نشان می‌دهد. در مقایسه - ای که در تحقیق علی مرادمند در سال ۱۳۸۴ش. / ۲۰۰۵م. انجام شد، از میان ۵۸ وبگاه کتابخانه ملی در سطح جهان، وبگاه کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، رتبه هفتم و ایران، رتبه ۱۵ داشتند.

در مجموع، با توجه به اینکه این دو وبگاه به نسبت سه سال گذشته در بعضی زمینه‌ها بهتر شده - اند، اما باز از میان ۶۶ ویژگی بررسی شده، وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۴۶ ویژگی و وبگاه کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، ۵۷ ویژگی را دارا می‌باشد.

جدول شماره ۱. ویژگیهای ساختاری مهم ایران و کانادا

ویژگیهای ساختاری	ایران	کانادا
پیوندهای مفید	۱	۱
قلمها	۱	۱
رنگها	۱	۱
نام سازمان	۱	۱
آرم سازمان	۱	۱
پرچم	-	۱
بازگشت به صفحه اصلی	۱	۱
عکسها و تصاویر	-	۱
میله پیمایش	۱	۱
عکس سازمان	۱	۱
عبارت خوش آمدید	-	-
تصویر پس زمینه	-	-
چاپ	۱	-
پیوند به بالای صفحه	-	۱
نقشه سایت	۱	۱
موتور کاوش داخلی	۱	۱
موتور کاوش عمومی	-	-
جمع	۱۱	۱۳

پرسش دوم. نقاط ضعف و قوت وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، کدامند و برای بهبود آنها چه باید کرد؟

برای رسیدن به پاسخ پرسش دوم، باتوجه به یافته‌های حاصل از سیاهه واری، دو وبگاه با یکدیگر مقایسه شدند. در این راستا، می‌توان به نقاط ضعف و قوت وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران پی برد.

نقاط ضعف موجود در وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، عبارتند از:

۱. موتور کاوش عمومی، برای جستجو در وب جهانگستر وجود ندارد.

۲. تاریخ آخرین روزآمدسازی، در صفحه اصلی آورده نشده است.

۳. ویژگی فهرستها، در این وبگاه وجود ندارد.

۴. فهرست مجموعه موسیقی و نقشه‌ها، ارائه نشده است.
۵. ویژگی «آموزش استفاده‌کنندگان»، وجود ندارد.
۶. خدمات تحویل مدرک، از طریق وبگاه وجود ندارد.
۷. برنامه‌های راهبردی، ارائه نشده است.
۸. چگونگی همکاری کاربران با سازمان، مشخص نشده است.
۹. صندوق پستی، شماره تلفن، شماره نمابر [دورنگار] و پست الکترونیکی آورده شده، اما در صفحه اصلی نیامده است.
۱۰. در قسمت بالای صفحه اصلی، پرچم کشور نیامده است.
۱۱. عبارت «خوش آمدید»، در صفحه اصلی دیده نشد.
۱۲. «عکسها و تصاویر جذاب»، کم آورده شده است.
- به‌رغم نقاط ضعف وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی، در عین حال این وبگاه دارای نقاط قوتی نیز می‌باشد که عبارتند از:
  ۱. امکان جستجوی «اپک» سازمان دارد.
  ۲. کتابشناسی ملی، نمایه ملی را دارد.
  ۳. بانکهای اطلاعاتی، در صفحه اصلی آورده شده است.
  ۴. وجود نشریه الکترونیکی و امکان جستجو در آن.
  ۵. وجود نسخه الکترونیکی دو مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه گنجینه اسناد در صفحه اصلی و امکان جستجو در آنها و آرشیو برخی شماره‌های قبلی.
  ۶. آوردن «حق مؤلف» در پائین صفحه اصلی.
  ۷. خط مشیها و سیاستهای سازمان، بیان گردیده است.
  ۸. اهداف سازمان و ساختار سازمانی آن، آورده

- شده است.
۹. تاریخچه سازمان، آمده است.
۱۰. پیوند با سازمانها و مراکز مشابه دیگر، ارائه شده است.
۱۱. قسمت‌های مختلف سازمان، معرفی شده است.
۱۲. ساعات کار سازمان و امکانات آن، آورده شده است.
۱۳. موتور کاوش داخلی دارد که این موتور کاوش، فعال می‌باشد.

نتیجه‌گیری

تحلیل ساختاری و محتوایی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، وضعیت موجود این وبگاهها را از نظر ویژگی ساختاری و محتوایی مشخص کرد. از طریق ۶۶ ویژگی ساختاری و محتوایی مهم موجود در سیاهه واریسی، این دو وبگاه سازمانی مورد بررسی قرار گرفت. ویژگیهای موجود، به ۸ قسمت تقسیم شد که از این ۶۶ ویژگی، ۵۱ ویژگی محتوایی و ۱۵ ویژگی ساختاری بود. مقایسه دو وبگاه، نشان داد که از کل ویژگیهای محتوایی و ساختاری، وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، دارای ۴۵ ویژگی و وبگاه کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، دارای ۵۴ ویژگی بود. از ۱۵ ویژگی ساختاری، وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۱۰ ویژگی و کانادا، ۱۳ ویژگی داشتند. از میان ۵۱ ویژگی محتوایی، وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۳۵ ویژگی و وبگاه کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، ۴۱ ویژگی دارا می‌باشند.

باتوجه به بررسیهای انجام شده، وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، کاستیهای از قبیل فقدان موتور کاوش عمومی برای جستجو در وب جهانگستر، فقدان ویژگی فهرستها و خدمات تحویل

مدرک و نداشتن برنامه‌های راهبردی دارد. با وجود کاستیهای موجود در وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، این وبگاه نقاط قوتی هم به نسبت وبگاه کتابخانه و آرشیو ملی کانادا دارا می‌باشد که از آن میان داشتن حق مؤلف در صفحه اصلی، مشخص بودن فعالیتهای عمده کتابخانه در وبگاه، صفحه قابل چاپ در تمامی صفحات وبگاه، داشتن نسخه‌های دیگری بجز نسخه فارسی همانند انگلیسی، عربی، فرانسوی و ایتالیایی، درخور نام بردن است. با مطالعه و بررسی وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و توجه به نقاط ضعف و قوت آن، شایسته است با رفع کاستیهای موجود در این وبگاه - که در پژوهش حاضر مورد اشاره قرار گرفت - سعی لازم در جهت پربارتر کردن آن صورت پذیرد.

◆ پی‌نوشتها

- ۱- اصغری‌پوده، احمدرضا، «بررسی عناصر و ویژگیهای مهم در طراحی وبگاههای کتابخانه‌های دانشگاهی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۸۱.
- ۲- سعید رضائی شریف‌آبادی، نوشین فرودی، «ارزیابی صفحات وب کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و ارائه الگوی پیشنهادی»، فصلنامه کتاب، شماره ۵۲، ص ۱۲-۱۹.

۳- مرادمند، علی، «ارائه الگویی مناسب برای ارتقای کیفی وبگاه کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران از طریق تحلیل محتوایی و ساختاری ویژگیهای وبگاههای کتابخانه‌های ملی جهان با استمداد از نظر صاحب‌نظران ایرانی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۴.

- 4- Still, Julie M. (2001). "A content Analysis of University Library Websites in English Speaking Countries" *Online Information Review*, Vol. 25 no.3 p: 160-164
- 5- Osareh, Farideh. (2002). "Library and Information Science (LIS) schools websites: An Analysis of content and design." In: Eurasia - ICT Communication Technology First Eurasian Conference, Shiraz, Iran, (October 2002) workshop proceedings.

۶- نکته جالب توجه درخصوص وبگاههای کتابخانه‌های ملی، ضرورت بازسازی صفحات و حتی بازنگری ساختاری به شیوه دوره‌ای است. در زمانی که پژوهش حاضر برای چاپ آماده می‌شد، کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، اقدام به نوسازی وبگاه خود کرد.

